اخلاق در حوزه

چند نکته اخلاقی

علّامه حسن حسن‌زاده آملی رحمه‌الله

در معرفت فکری چه‌بسا فقیری برای فهم و دانایی ظاهری به سمت فقیری دیگر برود تا فقر و نداری او را بفهمد و یا غنی به سمت غنی برود تا بی‌نیازی و غنای او را ادراک کند و از این طریق، به معرفت فکری برسد؛ اما در معرفت شهودی فقیر ناگزیر از طلب غنی و غنی مشتاق به طلب فقیر است؛ چراکه در معرفت شهودی، سخن از طلب حقیقی در میان است و هرگز میان دو فقیر و یا میان دو غنی طلب حقیقی نخواهد بود؛ اگر چنین است، پس علم به‌معنای واقعی خود، جز معرفت شهودی و دارایی نیست. پس هم علم حق به خلق و هم علم خلق به حق، شهودی است؛ منتها طلب خلق از حضرت حق، برای دارا شدن و گرفتن حقایق است و حرکت حق به‌جانب خلق، برای افاضه نمودن و عطا کردن که در غزل کشف محمدی فرمود:

تشنه به سوی آب و خود، تشنه تشنه است آب
خـدا گـدا گـدا کند، گدا خـدا خـدا کند

و این هر دو طلب در(آیه) کریمه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللهِ وَاللهُ هُوَ الغَنِيُّ الحَمِيدُ﴾(فاطر/۱۶) هویدا و مستور است؛ چراکه طلب خلق، مر حق را با کلمه فقیر، آشکار و طلب حق، مر خلق را با کلمه غنی مستور است و جز ذکی و لبیب به مشاهده این هر دو طلب نائل نشود.

حرکت حق به جانب حق و به‌تعبیر دیگر، طلب حق مر خلق را به دو گونه قرب نافله و قرب فریضه می‌باشد. در قرب فریضه، حق خود را تنزل نمی‌دهد؛ بلکه از همان افق اعلا، ندای «تعالوا» سر می‌دهد و به همگان خطاب می‌کند که بالا بیایید؛ اما در قرب نافله، چون حق، خلق را عاجز از بالا رفتن می‌بیند، خود تنزل می‌کند تا خلق به فیض وجودی وی مستفیض شوند. از این دو قسم آنکه از ناحیه قرب فریضه حاصل می‌شود، شریف‌تر بوده و ارزش و احترام علم بیشتر حفظ می‌شود؛ چراکه خلق اجازه تنزل به حضرت حق را نداده و می‌گوید: شأن شما اجل از آن است که برای بالا رفتن من فرود آیید؛ بلکه در جای خود بنشینید تا من به سوی شما بیایم و این لطیفه نیز، به‌نوعی در کریمه ﴿يَا أَيَّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللهِ وَاللهُ هُوَ الغَنِيُّ الحَمِيدُ﴾ مستور است؛ زیرا در این آیه شریفه، تقدم بیان فقر ماسوی‌الله و تأخر ذکر غنا و بی‌نیازی الله، مشیر بدان معنی است که شما منتظر نباشید تا در مقام قرب نافله خدا تنزل کند و بعد به سوی او بروید؛ بلکه از فقر و طلب ذاتی خود استفاده نمایید و در مقام قرب فریضه خود، به بارگاه حضرتش تقرب نمایید. اگرچه هر طلبی از جانب خلق مسبوق به طلبی از جانب حق است و این آیه بدان حقیقت نیز اشاره دارد؛ اما لطیفه دیگر مستفاد از این آیه، ادب مع‌الله است که باید عبد در مقام قرب فریضه قرار گرفته و قبل از تنزّل حق، خود به جانب حضرت حق رهسپار شود. در قوس نزول این خداست که تنزل می‌کند و خلق را ظهور می‌دهد؛ اما در قوس صعود این خلق است که ارتقاء یافته و به خلق می‌رسد: ﴿إِنَّا للهِ و إِنَّا إِلَيهِ راجِعُون﴾.

«إنّا لله» بیان قوس نزول و «إنّا الیه راجعون» بیان قوس صعود است و در قوس صعود، خلق، ناگزیر از طلب و حرکت به جانب حق است؛ این است که فرموده‌اند: بحث علم و عالم و معلوم در قوس صعود و در مقام قرب فریضه مطرح می‌شود؛ نه قوس نزول و در مقام قرب نافله؛ پس در این معنی خوب تفکر نما. منبع: شرح رساله رابطه علم و دین

• مراقبه و محاسبه

علامه حسن‌زاده آملی رحمه‌الله در کتاب شیوه‌های حکیمانه با نقل خاطره‌ای از علامه طباطبایی رحمه‌الله آورده است:

حاج سید محمدحسن مرتضوی لنگرودی، فرزند مرحوم آیت‌الله حاج سیدمرتضی مرتضوی لنگرودی که در درس اسفار و شفای بوعلی و جلسات تفسیری علامه طباطبایی رحمه‌الله و نیز در جلسات خصوصی که به‌صورت سیار در شب‌های پنج‌شنبه و جمعه در منزل یکی از حاضرین در بحث، منعقد می‌گردید، شرکت می‌نمود. گفت: علامه طباطبایی رحمه‌الله اهل مراقبه بود. یک‌وقت خدمت آن بزرگوار رسیدیم که دستورالعملی به ما بدهد فرمود: «مراقبه و محاسبه» این دو حالت را، شخص سالک باید از ابتدای سیر و سلوک تا انتهاء ملتزم باشد.

سپس فرمود: آخر شب، قبل از خواب اعمالی را که در روز انجام داده‌اید، بررسی کنید که هر یک از اعمال‌تان که خوب بود، خدا را برای آن حمد و سپاس گویید و توفیق انجام بهتر از آن را در روز بعد، از خداوند مسألت کنید. اگر خدای ناکرده تقصیر و یا خطایی مرتکب شده بودید، فوراً توبه کنید و تصمیم بگیرید، دیگر آن را انجام ندهید. اگر دیدید خلاف‌های شما متعدد است، تصمیم بگیرید، فردا آن را کم کنید. خلاصه فرمود: مراقبه و محاسبه باید همیشه باشد. حتی در این اواخر که نمی‌توانست درست صحبت کند، یکی از رفقاء از ایشان خواسته بود، توصیه‌هایی بفرماید؛ باز فرموده بود: مراقبه، محاسبه.(پندهای حکیمانه پند ۲۲۷)

روزی یکی از یاران درس از آیت‌الله استاد حسن‌زاده آملی تقاضا کرد: ذکری، دعایی، چیزی بفرمایید؛ بلکه از این گرفتاری روحی نجات پیدا کنم. خیلی گرفته و در قبض هستم.

آیت‌الله که تا آخر لحظه سر به زیر انداخته بود و در سکوتی پرمعنی و مراقبه‌ای ملکوتی به سر می‌برد، سر را بلند کرده و فرمود: آقاجان! من هم گرفتارم! من هم از شما بدترم! چند لحظه‌ای درنگ فرمود و ادامه داد: دو مطلب به شما عرض می‌کنم؛ یقیناً اثر دارد؛ به‌شرط اینکه اقلاً یک اربعین (۴۰ روز) بر آن مداومت داشته باشید. ۱- ذکر شریف یا حی یا قیوم یا من لا اله الا انت که گفته‌اند، اکثار در آن سبب حیات و زیادت عقل می‌شود و مجرب هم هست. ۲- سوره غنی (واقعه) را بخوانید تا غنی در علم و بعداً هم چیزهای دیگری شوید؛ چون روایت شده که ابن‌مسعود از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل کرده که از ایشان شنیدم که فرمود: «هر کس سوره واقعه را هر شب بخواند، هیچ‌گاه محتاج نمی‌شود.» (منبع: صراط سلوک)

تشکیکی بودن مسئولیت اخلاقی

بررسی موقعیت اجتماعی عالمان دین و تشدید مسئولیت اخلاقی آنان از منظر قرآن و روایات

علیرضا مکتب‌دار؛ پژوهشگر دینی و طلبه حوزه علمیه قم

مقدمه

«مسئولیت اخلاقی» از جمله مفاهیم مهم در فلسفه اخلاق به‌شمار می‌رود. اساساً بحث مسئولیت از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین مسائل فلسفی، دینی، اخلاقی و حقوقی است. از دوران یونان باستان تا روزگار حاضر، پیوسته فیلسوفان در تلاش بوده‌اند تا با عبارات مختلفی، مسئولیت انسان و شرایط و لوازم آن را تبیین کنند.[۱] این مفهوم با مفهوم جنجالی علیت، جبر و اختیار در پیوند است. امروزه بر اثر پیشرفت‌های علوم انسانی مباحثی نو در این رابطه مطرح گردیده که باعث شده اندیشمندانِ عموماً غیردین‌باور با اعتقاد به تأثیر زمینه‌های اجتماعی، محیطی، روانی و ژنتیکی بر عملکرد انسان، او را فاعل مختار و آزاد ندانسته و مسئولیت اخلاقی را از او سلب نمایند؛ درحالی‌که از نگاه دینی، انسان فاعلی مختار و در قبال عملکرد از روی اختیار خود کاملاً مسئول است و از همین جاست که مفهوم اخلاق درباره انسان بروز و ظهور می‌یابد.

• مسئولیت اخلاقی چیست؟

بی‌تردید مسئولیت اخلاقی پیوندی وثیق با وظیفه اخلاقی دارد؛ یعنی مسئولیت در جایی معنا و مفهوم می‌یابد که فرد، مورد سؤال قرار گرفته و نسبت به امر مورد سؤال، وظیفه و تکلیف داشته باشد. پس اگر به وظیفه خود عمل کرده باشد، مورد ستایش قرار گرفته و احیاناً به او پاداش داده می‌شود و چنانچه آن را ترک کرده باشد، مورد سرزنش قرار گرفته و احیاناً مجازات و کیفر می‌شود.[۲]

• انواع مسئولیت

از نگاه اندیشمندان مسلمان، انسان علاوه بر سه نوع مسئولیت؛ یعنی مسئولیت در برابر خود، مسئولیت در برابر دیگران و مسئولیت در برابر محیط زیست مسئولیت دیگری نیز دارد که بدون آن، هیچ‌یک از این مسئولیت‌های سه‌گانه معنا و مفهومی نخواهند داشت. این نوع مسئولیت، مسئولیت در برابر خدای متعال است. اساساً باور به خداوند از مبانی هستی‌شناختی مسئولیت اخلاقی، در کنار مبانی معرفت‌شناختی[۳] و مبانی انسان‌شناختی آن، به‌شمار می‌رود. باور به حاکمیت مطلق خداوند و نیز باور به خالقیت و مالکیت مطلق خداوند، به‌عنوان مبانی وجودشناختی مسئولیت اخلاقی، انکارناشدنی است.

بدون شک انسان در برابر خداوند مسئول است؛ زیرا همه‌چیز از آنِ اوست، مال اوست و به‌سوی اوست. هیچ موجود دیگری در برابر او از خود استقلالی ندارد. مالک حقیقی نعمت‌های جسمی و روحی و درونی و بیرونی انسان، ذات اقدس الهی است. با این وصف، روشن است که انسان به‌سبب تصرف در این نعمت‌ها در برابر مالک حقیقی آنها، خداوند، مسئول است و باید پاسخ‌گو باشد.

• ذومراتب بودن مسئولیت اخلاقی در قرآن و روایات

اکنون، پس از آشنایی با مفهوم مسئولیت اخلاقی و نیز حوزه‌های چهارگانه آن و اهمیت مسئولیت انسان در برابر خداوند، باید دانست که این مسئولیت نسبت به عامل اخلاقی(انسان مؤمن)، ماهیتی مشکّک و مدرّج دارد؛ یعنی مسئولیت یادشده برای برخی افراد از شدت بیشتری نسبت به برخی دیگر برخوردار است؛ به‌نحوی که پایبندی این افراد به مسئولیت‌هایی که بر عهده دارند، پاداشی بزرگتر و نیز شانه خالی کردن آنان از زیر بار آن مسئولیت‌ها، عقوبتی شدیدتر را نسبت به سایر افراد برای آنان رقم می‌زند. «مسئولیت‌های بزرگ به نسبت عظمت و خطورتشان، مورد توجه و عنایت بیشتر پروردگار هم قرار می‌گیرد.»[۵]

اکنون این حقیقت بشارت‌دهنده و از سویی دیگر هشداردهنده را در آیات قرآن کریم و احادیث اهل‌بیت علیهم‌السلام بررسی می‌کنیم.

• قرآن کریم

قرآن کریم درباره زنان پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: «ای همسران پیامبر! هرکس از شما کار بسیار زشت آشکاری مرتکب شود، [قطعاً پیوند همسری با پیامبر به او مصونیّت نمی‌دهد؛ بلکه] عذاب برای او دو چندان خواهد شد و این [کار] بر خدا آسان است.»[۶] زیرا نعمت‌هایی که خداوند به آنان ارزانی داشته، کامل‌تر بوده، پس ناسپاسی آنان نیز زشت‌تر خواهد بود. یا به‌خاطر آنکه گناه از بزرگان ناپسندتر است؛ از این‌رو عقوبت انبیا علیهم‌السلام متفاوت از عقوبت دیگران خواهد بود؛ زیرا گمراهی آنان، سبب گمراهی دیگران می‌گردد و تأثیر آنان در گمراهی مردم، از تأثیر افراد دیگر در گمراهی دیگران بیشتر است.[۷و۸]

بر این اساس، چهره‌های دینی و اجتماعی که گفتار و رفتارشان برای دیگران سرمشق است، اگر گناه کنند، کیفرشان بیش از دیگران است.[۹] خداوند به همسران پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: شما چون در خانه وحی و مرکز نبوت زندگی می‌کنید، دیگران به شما نگاه می‌کنند و اعمالتان سرمشقی است برای آنها؛ بنابراین گناهتان در پیشگاه خدا عظیم‌تر است؛ چراکه هم ثواب و هم عذاب بر طبق معرفت و میزان آگاهی و همچنین تأثیر آن در محیط داده می‌شود.[۱۰]

در آیه دیگر، خداوند خطاب به همسران پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله می‌فرماید: «ای همسران پیامبر! شما همچون یکی از زنان معمولی نیستید اگر تقوا پیشه کنید.»[۱۱] شما به‌خاطر انتسابتان به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله دارای موقعیت خاصی هستید که می‌توانید، سرمشقی برای همه زنان باشید، چه در مسیر تقوا و چه در مسیر گناه. خداوند همسران پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله را مخاطب قرار می‌دهد تا بدانند در چه موقعیت دشواری قرار دارند و به‌خاطر افتخار همسری پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله که نصیبشان گشته، باید چه سختی‌هایی را تحمل نمایند.[۱۲]

حال که همسران آن‌حضرت این‌گونه مورد خطاب قرار می‌گیرند؛ پس مسلماً کیفر خود پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله در صورت سرپیچی از وظیفه، به‌مراتب سخت‌تر از کیفر همسرانش خواهد بود. قرآن کریم پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله را در صورت تخطی از وظایف خویش به چنین سرنوشت دردناکی تهدید می‌کند: «و اگر [او] پاره‌ای گفته‌ها بر ما بسته بود، دست راستش را سخت می‌گرفتیم، سپس رگ قلبش را پاره می‌کردیم و هیچ‌یک از شما مانع از [عذاب] او نمی‌شد.»[۱۳]

با این حساب، سرنوشت دیگرانی که در کسوت دینداری، پیرایه‌هایی را به دین بسته و اسباب انحراف مردم از تعالیم ناب دین را فراهم می‌آورند، روشن است. تمام رفتار و گفتار چنین شخصیت‌هایی-به‌خاطر موقعیت اجتماعی برتری که دارند- زیر ذره‌بین است و گناه آنان نیز بدتر از گناهان دیگران خواهد بود.

و این همه از آن روست که ناهماهنگی میان گفتار و رفتار عالمان نقشی مؤثر در رویگردانی مردم از دین و آموزه‌های نجات‌بخش آن دارد؛ از این رو، رفتار و عملکرد آنان باید با سخنانشان هماهنگ باشد. پس اگر دیگران را به چیزی امر و یا سفارش می‌کنند، خود باید اولین کسی باشند که به مأمورٌبه عمل می‌نمایند. خدای متعال می‌فرماید: «آیا مردم را به نیکی فرمان می‌دهید و خود را فراموش می‌کنید.»[۱۴] و نیز می‌فرماید: «این عمل که سخن بگویید و خلاف آن کنید، بسیار سخت خدا را به خشم و غضب می‌آورد.»[۱۵]

حضرت شعیب علیه‌السلام به‌عنوان فردی شاخص در اجتماع نیز، آنگاه که قوم خویش را به‌تبعیت از فرامین الهی فرا می‌خواند، پایبندی خود را به آنچه به آن فرا می‌خواند، این‌گونه به آنان یادآور می‌شود: «گفت ای قوم من! بیندیشید اگر از جانب پروردگارم دلیل روشنی داشته باشم و او از سوی خود روزی نیکویی به من داده باشد [آیا باز هم از پرستش او دست بردارم] من نمی‌خواهم در آنچه شما را از آن باز می‌دارم، با شما مخالفت کنم [و خود مرتکب آن شوم]. من قصدی جز اصلاح [جامعه] تا آنجا که بتوانم، ندارم و توفیق من جز به [یاری] خدا نیست. بر او توکل کرده‌ام و به سوی او بازمی‌گردم.»[۱۶]

و این همه آیات گواه آن است که گناه آنان که در جامعه، دارای موقعیت خاص هستند، با گناه دیگران یکسان نیست و چه‌بسا گناه صغیره آنان حکم گناه کبیره را داشته باشد؛ زیرا گناه آنها دارای دو بعد است: بعد فردی و بعد اجتماعی. گناه شخصیت‌ها و بزرگان از نظر بعد اجتماعی، می‌تواند زمینه اغوا و انحراف جامعه را فراهم آورده و موجب سستی دین مردم شود. بر همین اساس، حساب خداوند با بزرگان و شخصیت‌ها، غیر از حساب او با دیگران است.

وقتی خداوند آخرین پیامبر خود را در صورت انحراف از وظایف خویش این‌گونه مورد تهدید قرار می‌دهد، حساب دیگران روشن است: «و اگر او(پیامبر) سخن دروغ بر ما می‌بست، ما او را با قدرت می‌گرفتیم، سپس شاهرگش را قطع می‌کردیم و احدی از شما نمی‌توانست، مانع شود و از او حمایت کند.»[۱۷]

در قرآن از افراد بدعت‌گذار و تحریف‌گر بسیاری نام برده شده؛ اما خدا درباره هیچ‌کدام از آنها این‌گونه سخن نگفت که: رگ گردنت را می‌زنیم؛ ولی به پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله به‌خاطر عصمت و مقام علم و آگاهیش چنین می‌فرماید؛ زیرا او شخص بزرگی است که در صورت ارتکاب گناه، گناهش نیز بسیار بزرگ است. بنابراین آنان که دارای شخصیت علمی و دینی هستند و انتسابشان به دستگاه دین بیشتر است، مسئولیت بیشتری دارند.

کسانی که در کسوت عالمان و یا شخصیت‌های دینی بر خلاف مسیر دین حرکت می‌کنند، در واقع منافقانی هستند که دین را ابزار دستیابی به اغراض پست خویش یافته‌اند؛ از این رو عذابی دردناک پیش روی آنان است. عذاب عالم بر اثر گناهش بدین سبب چندبرابر می‌شود که وی از روی آگاهی مرتکب آن گناهان شده است؛ از این رو خداوند متعال فرموده است: «هر آینه منافقان در فروترین طبقات آتش هستند و هرگز بر ایشان یاوری نمی‌یابی.»[۱۸]

• روایات

امام صادق علیه‌السلام در ضمن گفتاری فرمود: «هفتاد گناه از جاهل، بخشیده می‌شود، قبل از آنکه یک گناه از عالم، بخشیده گردد.»[۱۹] و این، از آن روست که گناه عالمان و لغزش آنان، موجی از لغزش‌ها را در جامعه ایجاد می‌کند و همچون شکستن کشتی می‌ماند که هم خود غرق می‌شود و هم دیگر سرنشینان را به قعر دریای نابودی می‌برد.[۲۰] پس جز با اصلاح حال عالمان -در کنار اصلاح حال زمامداران- جامعه اصلاح نمی‌گردد. البته وجود دانشمندان درست‌کردار حتی در جوّی که حاکمان ستمکار سلطه می‌رانند نیز، می‌تواند از فساد و تباهی جامعه مانع گردد؛ چراکه آنان نقش الگو و اسوه را در جامعه ایفا می‌کنند و مردم در روش و طریقه خود در زندگی فردی و اجتماعی، چشم به سیره و رفتار آنان دوخته‌اند؛ از این رو، عالمی که از دانش خویش سود نبرده و بر خلاف آن رفتار می‌کند، باید خود را برای سخت‌ترین عذاب‌ها در قیامت آماده کند.[۲۱] و در نقطه مقابل، «عالمی که دیگران از دانش او سود برند، از هفتاد هزار عابد برتر است.»[۲۲]

مردی در حضور امام صادق علیه‌السلام گفت: «شما از اهل‌بیتی هستید که مورد رحمت و آمرزش خدا قرار گرفته‌اید». امام علیه‌السلام ناراحت شد و فرمود: «ما سزاوارتریم به اینکه آنچه خدا درباره همسران رسول‌خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله عملی کرد، درباره ما نیز عملی کند. ما معتقدیم که خداوند نیکوکاران از میان ما را دو برابر اجر می‌دهد و بدکاران از میان ما نیز، دو برابر عذاب می‌بیند. نه آن‌گونه که تو پنداشته‌ای».[۲۳]

• پی‌نوشت‌ها

۱. مصباح یزدی، فلسفه اخلاق، ص ۱۵۴-۱۵۳؛
۲. همان، ص ۱۵۶؛
۳. دانستن این که انسان مسئول است، تابع برخی باورهای اخلاقی و دینی است و این خود مبتنی بر باور به وجود راه‌هایی برای شناخت واقع است. راه‌های معرفت به مسئولیت اخلاقی عبارتند از: راه وحی، راه عقل و راه حس؛
۴. از آنجا که بحث مسئولیت اخلاقی بحثی است که به انسان مرتبط است؛ از این رو شناخت انسان تأثیر به‌سزایی در درک صحیح از این مقوله دارد. این بحث در گروی شناخت ویژگی‌های وجودی انسان همچون: اراده آزاد انسان، ویژگی‌های عقلی او و مخلوق و مملوک بودن انسان می‌باشد. محمدپور، سعید، شرایط، قلمرو و مراتب مسئولیت اخلاقی در قرآن و حدیث، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه معارف اسلامی، گرایش اخلاق اسلامی، ص ۲۷-۱۹؛
۵. خامنه‌ای، سیدعلی (آیت‌الله)، بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۶۸/۰۵/۱۵؛
۶. احزاب:۳۰؛
۷. مرآة‌العقول، ج ۴، ص ۲۲۶؛
۸. عبارت مُبَيِّنَةٍ در بِفاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ به صیغه اسم فاعل است نه مفعول. اگر به صیغه مفعول بود؛ یعنی مُبَيَّنَةٍ بود؛ یعنی گناه آشکار؛ ولی کلمه مزبور به کسر راء است؛ یعنی آشکارکننده است؛ یعنی مقام کسی که آن فاحشه را مرتکب می‌شود، بیان می‌کند و مرتبه ایمان و تقوای آورنده گناه را روشن می‌کند. سبحانی، جعفر، تفسیر سوره احزاب، خبرگزاری مهر؛ https://www.mehrnews.com/news/۳۸۶۶۵۲۳
۹. تفسیر نور، ج ۷،ص ۳۵۵؛
۱۰. برگزیده تفسیر نمونه، ج۳، ص۶۰۷؛
۱۱. احزاب: ۳۲؛
۱۲. المیزان، ص ۴۵۶؛
۱۳. الحاقة: ۴۷-۴۴؛
۱۴. بقره: ۴۴؛
۱۵. صف: ۳؛
۱۶. هود: ۸۸؛
۱۷. حاقه: ۴۶؛
۱۸. نساء: ۱۴۵؛
۱۹. «يُغْفَرُ لِلْجَاهِلِ سَبْعُونَ ذَنْباً قَبْلَ أَنْ يُغْفَرَ لِلْعَالِمِ ذَنْبٌ وَاحِدٌ» الکافی، ۴۷/۱؛
۲۰. علی علیه‌السلام: «زلّة العالم کانکسار السفینة تغرق و تغرق» بحارالانوار، ج ۲ ص ۵۸؛
۲۱. «إنّ أشدّ النّاس عذابا یوم القیامة عالم لم‌ینفعه اللهّ بعلمه» کنزالعمّال: ۲۸۹۷۷؛
۲۲. «عَالِمٌ يَنْتَفِعُ بِعِلْمِهِ خَيرٌ مِنْ سَبْعِينَ الْفَ عَابِدٍ» الکافی،۳۳/۱؛
۲۳. مرآة‌العقول: ج ۴ ص ۲۲۶.

رئیس دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، در آیین اعطای اعتبارنامه شرکت‌های خلاق

در فعالیت‌های فرهنگی باید مخاطب‌شناس بود

آیین اعطای اعتبارنامه هشت شرکت خلاق و رونمایی از سامانه‌های فناورانه خانه خلاق و نوآوری اشراق، با حضور رئیس دفتر تبلیغات اسلامی برگزار شد.

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظی در این مراسم، بیان کرد: اعتبارنامه شرکت‌های خلاق را می‌توان مدرکی دال بر اخذ صلاحیت برای فعالیت جدی خلاقان عرصه‌های فناورانه و دانش‌بنیان دانست.

وی با اشاره به انگیزه‌مند بودن فعالیت‌های خانه خلاق و نوآوری اشراق افزود: مدیرعامل محترم این خانه خلاق، از سال‌ها پیش به مسئله دانش‌بنیانی و فناورانه بودن فعالیت‌های تبلیغی و فرهنگی کشور می‌اندیشید.

عضو شورای‌عالی انقلاب فرهنگی اظهار کرد: دانش‌بنیانی و فناورانه بودن فقط به علوم مهندسی و تجربی نباید خلاصه شود و در عرصه‌های فرهنگی نیز، می‌توان فعالیت‌ها را با حضور افراد خلاق و با توجه به نظام ارزشی و اصالت‌های کشور خودمان پیش ببریم.

وی گفت: دانش‌بنیان بودن فعالیت‌های فرهنگی می‌تواند، به فرهنگ‌سازی بدون وابستگی به بودجه‌های نفتی و دولتی بینجامد و مشارکت مردم در عرصه فرهنگ را افزایش دهد.

حجت‌الاسلام والمسلمین واعظی با تأکید بر اهمیت شناخت مخاطب در فعالیت‌های فرهنگی بیان کرد: کسی که به‌دنبال فعالیت فرهنگی است، علاوه بر اینکه باید خودش دارای معلومات و مهارت‌های لازم باشد، لازم است شناخت دقیقی نسبت به مخاطبان خود کسب کند.

نماینده مقام معظم رهبری در انجمن‌های اسلامی دانشجویان اروپا، با اشاره به اهمیت فعالیت فرهنگی در عرصه کودک و نوجوان، ادامه داد: وجوه فعلی افراد و نسل‌های مختلف بر اساس هنجارهای محیط، محرک‌های بیرونی و دستگاه‌های ارتباطی شکل می‌گیرد. تأثیرگذاری در نسل امروز کودکان و نوجوانان، باید با اقناع بیشتر و دقیق‌تر انجام گیرد.

وی گفت: اموری که خلاقان و نوآوران فرهنگی در آن ورود پیدا می‌کنند، نیازمند صبوری و مقاومت بالایی است؛ زیرا ایجاد جریان‌های فرهنگی، نیازمند انسان‌های بزرگ و اراده‌های بزرگ می‌باشد.

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد قطبی مدیرعامل خانه خلاق و نوآوری اشراق نیز در ابتدای این مراسم، میدان‌های خلاق و دانش‌بنیان را عرصه مشارکت مردم در ساحت فرهنگ و اقتصاد کشور برشمرد و تصریح کرد: اگر ما به‌همین میزانی که اقتصاد و متولیان فرهنگی دولتی داریم، به مردم نیز اعتماد کرده و با توجه به بلوغ و قابلیتی که به‌برکت انقلاب اسلامی در جامعه ما به دست آمده، کنشگری اقتصادی و فرهنگی را به آنان بسپاریم، قطعاً نتایج خوبی برای ایران اسلامی حاصل می‌شود.

وی با اشاره به منطقی بودن و ساختارمند بودن عرصه‌های دانش‌بنیان، افزود: میدان‌های دانش‌بنیان در سطح دنیا دارای نقش‌آفرینی منطقی و مدون بوده و از این طریق، می‌توان به مشارکت روشمند، درست و با بازدهی بالای مردمی رسید.

مدیرعامل خانه خلاق و نوآوری اشراق بیان کرد: این خانه خلاق، اولین فضایی است که در آن فناوری‌های نرم با منطقی مشخص در حال ارائه و ترویج می‌باشد و این امر، در سطح کشور بی‌نظیر است.

وی گفت: خانه خلاق و نوآوری اشراق به‌دنبال این است که با ارائه پشتیبانی‌های مختلف، به فعالان فرهنگی کشور کمک کند تا بتوانند در این عرصه به‌صورت دانش‌بنیان و مدون به ارائه خدمات بپردازند و به تولید برند، ارزش‌افزوده و ترویج فرهنگ اسلامی در سطح کشوری و بین‌المللی برسند.

حجت‌الاسلام والمسلمین قطبی اظهار کرد: ما می‌توانیم با دیپلماسی، محصول ارتباط فرهنگی خود را با ملل دنیا برقرار کرده و به‌نحوی تحریم‌ها و تنگ‌نظری‌های ناشی از تبلیغات دشمنان اسلام، نسبت به ایران اسلامی را از بین ببریم.

وی با اعلام اینکه تاکنون ۱۶ پرونده شرکت‌های خلاق را داوری کرده‌ایم، اظهار کرد: تا این لحظه ۸ اعتبارنامه از سوی معاونت علمی و فناوری ریاست محترم جمهوری برای این ۱۶ پرونده داوری‌شده، صادر شده است.

گفتنی است، در پایان این مراسم، اعتبارنامه‌های شرکت خلاق توسط رئیس دفتر تبلیغات اسلامی به آن‌ها اعطا شد.

گزارش: داوود مظاهری